

TEHNIKA- ÜLIKOOL

Esmaspäev
1 (1494)
19. jaanuar 1998
Hind 1 kr

Tallinna Tehnikaülikooli ajaleht

Rektor OLAV AARNALE Helsingi Tehnikaülikooli medal

Helsingi Tehnikaülikooli nõukogu otsustas möödunud aasta lõpul anda oma ülikooli medali Tallinna Tehnikaülikooli rektorile professor Olav Aarnale. Medal antakse tunnustusena prof Aarna aktiivse organisatsioonilise töö eest kahe kõrgkooli vahelise koostöö arendamisel.

Medal anti üle pidulikult tseremoonial Otaniemis Helsingi Tehnikaülikooli peahoones 15. jaanuaril, mil igal aastal samal päeval peetakse Otaniemi Tehnoloogiapäeva.

Helsingi Tehnikaülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli seovad ammused vastastikused töösidemed, mis pärinevad juba sügavast stagnaajast, umbes aastast 1980. Helsingi Tehnikaülikool oli esimesi Lääne ülikoole, kes hakkas TTÜ-ga tihedamat ühistegevust arendama. Helsingi Tehnikaülikooli rektor professor Paavo Uronen on ühtlasi Tallinna Tehnikaülikooli audoktor.

Rektor Aarna viibis Helsingis koos tütre Ingridi ja TTÜ Arengufondi direktori Mare Aruga.

TTÜ pressiteenistus

Suure eksperimendi ootel

Professor
Raimund Ubar

Teaduskraadi maksumusest

Lõppenud aasta viimases "Tehnikaülikooli" numbris avaldasid dekaanid muret ebamäärasuse üle 1998. aasta teadusrahade jagamisel. Samal ajal struktuuriüksuste juhid aga tegelesid prorektori korraldusel ministeeriumist saadetud juhendi ja vormide järgi teemataotluste vormistamisega. Kõik muu aasta lõpuga seonduv aruandlus heideti kõrvale, pühendumaks uute teemade formuleerimisele, sest juhtkonna poolt kehtestatud tähtaeg - 16. detsember rippus Damoklese mõõgana pea kohal. Taotlused saidki tähtajaks valmis, aga siis selgus, et asjaga polegi kiiret - peatselt tulevat uus juhend ja uus tähtaeg

lõkkub jaanuari. Aasta esimestel tööpäevadel jagatigi ülikooli struktuuriüksuste juhtidele uusi instruksioone selleks volitatud kompetentsete juhtide poolt. Milles need siis seisnesid?

Näiteks anti juhiseid selle kohta, kes annavad ülikoolis välja teadlase mõõtu, teiste sõnadega, kes on need, kes struktuuriüksuse jaoks 150 tuhat krooni väärt on. Selgus, et põhinõudeks "arvesse tulevate peade" kokku lugemisel on magistri- või doktorikraad. Kel kraadi pole, ei lähe kirja. Ka siis mitte, kui tal need 10 nõutud publikatsiooni CV-s olemas oleks.

□ Järgneb 3.lk

Suure eksperimendi ootel

Algus 1. lk

Tulemusjuhtimisest

Kui teaduse finantseerimispoliitika aluseks meil tõepoolest on tulemusjuhtimine ja uurimisgrupi töötulemuseks tõepoolest loetakse teaduslikku produktsiooni (publikatsioone, edukust rahvusvahelisel projektiturul jms), siis kraadide (eriti just magistrikraadi) olemasolul või puudumisel grupiliikmetel pole tulemuslikkuse suhtes mingit tähtsust. Kraadi vormistamise edasilükkamine võib ühel või teisel põhjusel (näiteks suure töökoormuse tõttu teatud perioodil) olla uurimisgrupi sisetaktika küsimus. Kui aga tulemusjuhtimise eesmärgiks on võetud kraadide produtseerimine, siis pole selles mitte midagi ühist Eesti positsioonide parandamisega rahvusvahelisel teadusmaastikul ja arusaamatuks jäävad meie teaduspoliitikute tõelised eesmärgid. Ent ka kraadidele suunatud tulemusjuhtimise strateegia korral on meie teadusjuhid käitunud ebaetiliselt lihtsalt seetõttu, et kriteerium on väljakuulutatud üleöö ja uurimisgrupile pole võimalust jäetud oma sisetaktikat ümber kujundada, näiteks loobuda rahvusvahelise projektituru ründamisest ja kontsentreeruda magistrikraadide produtseerimisele.

Kas ei tuleta kraadide fetišeerimine vägisi meelde nõukogude aega, kus tehnikakandidaadi staatus tähendas õppejõule automaatselt kahekordset palka. See aeg on ju lausa jõuga tagasi tulemas, sest kui teaduskraad on see, mis instituudile raha sisse toob, siis on ju direktor lausa kohustatud kraadiomanikule "teene" eest ka vastavalt suuremat palka maksma...

Loogikast ja mõödust

Me loobusime Lääne eeskujul vanast kaheastmelisest kraadisüsteemist, mis oli jäik, pidurdas arengut, sünnitas korruptsiooni, sundis mitte ainult noori teadusse pürgijaid, vaid ka küpseid teadlasi pikki perioode pühenduma for-

maalsuste täitmisele, välistades niiviisi selle potentsiaali kasutamise võimalust tõeliselt vajalikuks tegevuseks. Me loobusime Lääne eeskujul ka tsentraalsest kraadide kinnitamisest, jättes nüüd promotsiooni teadusametute struktuuriüksuste siseprobleemiks. Samas aga oleme ilmselt unustamas, et igas süsteemis on ikkagi oma loogika.

Tsentraalne kontroll kraadide üle tagas taseme ühtluse ja selles mõttes võimaldas nõukogude aegne süsteem tõepoolest kasutada kraadi kui mõõtühikut. Läänelik promoveerimisõiguse delegeerimine promovendi lähedastele kolleegidele laboris tähendab küll usaldust teadlaskonnale, aga samas on siia juba põhimõtteliselt sisse programmeeritud ebahütlus, mistõttu kraad ei saa enam kujutada endast mõõtu. Ja selles tähenduses kraadi Lääne ühiskonnas ka ei kasutata. Kraad tähistab vaid ühe etapi lõpetamist hariduseteel ega sisalda olulist informatsiooni kraadiomaniku teadustasemest, eriti veel magistrikraad.

On kerge ette kujutada, milleni viib praegune kriteerium, kus teadusrahasid jagatakse kraadiga kroonitud "peade" arvu järgi teemakaardil. Magistreid "teevad" ju instituudid. Ja kui instituutide eelarve hakkab sõltuma magistrite arvust, siis oleks ju täiesti loomulik, et praktilise mõtlemisega direktorid kuulutavad 1998. aasta mitte tiigri-, vaid magistriaastaks, langetades lati just niisugusele kõrgusele, mis vajalik.

Reeglitest ja vastutustundest

Eelpool kirjeldatu peaks olema niivõrd ilmne ja endastmõistetav, et kogu kirjatuikk võib tunduda lahtisest uksest sisse tungimisenä. Eesmärgiks ei ole siin ka alahinnata Teaduskompetentsi Nõukogu liikmete kompetentsust *peer review* küsimustes. Probleem on selles, et mitte keegi ei tea praegu, kuidas ja millistel põhimõtetel see nõukogu ikkagi hakkab tööle. Reegleid ei ole,

sest praegust HM juhendit ja ülikooli juhtkonnalt saadud suusõnalist instruktaazhi ei saa pidada reegliteks. Aga kui reegleid ei ole, pole ka ausust. Ja halvim, mis võib olla, on - üleöö kehtestatud reeglid, sest see sünnitab näiva korraldatuse, mille taga on tegelikult korraldamatus ja võib peituda varjatud korruptsioon.

Praegune TKN-i vette viskamine ja ujuma sundimine tähendab vastutustundetud eksperimenti Eesti teadlaskonna kallal. Tegelikult korraldab ministeerium niisugust eksperimenti temaatilise sihtfinantseerimise sildi all juba teist aastat (!) järjest.

Tuleks aeg võtta maha, käivitada arutelu Eesti teaduspoliitika eesmärkide, nende saavutamist motiveerivate faktorite ja motiveerimist soodustavate mehhanismide üle. Tuleks fikseerida üldise arutelu läbi teinud ja üldise aktsepti saanud juhend, kriteeriumide loetelu, mis suunaks teadlaste pürgimusi, mis üheselt formuleeriks selle, mida eesti teadlaselt oodatakse, et finantseerimistaotluse vormistamisel iga teadlane teaks, **kuidas ennast ja oma tulemusi "müüa"**. Võiks ju kasutada Teadusfondi rikkalikku kogemust.

Eesti Teadusfond kogu oma eksistentsi vältel ei ole toimunud uisapäisa. Unikaalne uuendus Eesti mastaabis oli grantifinantseerimise juurutamine. Aga tunnetades vastutust eesti teaduse ees alustati ka seda aktsiooni ettevaatlikult ja läbimõeldult, suurendades grantipõhimõtte osakaalu teaduse rahastamisel vaid järkjärgult, niivõrd kuidas kasvasid kogemused ja niivõrd teadlaskond omastas ja aktsepteeris reegleid. HM kuulutab küll sõnades oma vastutust eesti teaduse eest, aga tegudes see kahjuks ei kajastu. Hiiglaslikke läbimõtlemauid eksperimente ei soorita vastutustundlik subjekt.

Raimund Ubar
arvutitehnika instituudi
professor
11. jaanuaril 1998